

MARIA MIRELA PODUȚ¹, ROMÂNIA

Meșterul popular Ioan Petric

Meșteșug: sculptură în lemn

Nume: Petric

Prenume: Ioan

Locul nașterii: Sighetu Marmăției, jud. Maramureș

Studii: școală profesională

De la cine a învățat meșteșugul: de la alți meșteri din sat

Produsele meșteșugului: porți, troițe, obiecte din interiorul unei case tradiționale (etajere, lavițe, suport pentru linguri etc.), mobilier bisericesc, stâlpi.

Ioan Petric la Târgul de Turism
al României, Romexpo 2025;
foto: Marius MARIAN

¹ Secretar redacție la revista Memoria Ethnologica, referent la Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Liviu Borlan” Maramureș.

- De la cine ați învățat acest meșteșug?

- Tata o fost șofer. Se așteaptă toată lumea ca tata să fi fost meșterul de la care am învățat, dar el era șofer pe camion. Eu am fost foarte atașat de bunici. Aici mai la deal un pic, la vreo 100 de km, stăteau bunicii din partea mamei. Am petrecut o parte din copilărie acolo la ei. Îmi plăcea simplitatea, îmi plăceau poveștile bătrânilor, mâțele care stăteau acolo pe sub șpori. Bunicu știa să cioplească, nu o sculptat el, da o făcut diferite obiecte, greble, furci, tot felu de lucruri din lemn și pe mine m-o atras că mai furam cuțātu și mai ciopleam câteodată.

- Dar bunicu făcea și pentru alți oameni din sat sau numai pentru gospodărie?

- El, dacă știa că pă la primăvară va avea nevoie de niște femei la lucru, făcea câte 7-8 greble și când venea primăvara și venea câte o femeie să cumpere greblă, îi dădea o greblă și îi spunea: „Îi veni într-o zi, două la curățat terenu...” Nu erau bani atunci, oamenii nu prea o avut bani și s-o înțăles cum o putut. Exista și soiu ăla de oamenie care nu-ți permitea cumva să ceri bani, îți era rușine să-i ceri bani la semenul cu care ai lucrat și cu care te-ai înțăles de-o viață, apoi căutau soluții alternative, să mai ajutau.

- Erau atunci meșteri populari, cum li se zicea celor care făceau diverse unelte pentru alții?

- Toată lumea era un fel de meșter popular atunci.

- Cei care lucrau cu lemnul aveau o denumire?

- Erau tâmplari care știau să lucreze cu lemnul. Dar cum era treaba?! Într-o gospodărie țărănească poate 85% era din lemn și atunci, având în jurul tău obiecte uzuale cu care lucrai toată ziua, se rupea coada-n secure, trebuia să știi să cioplești ca să pui o coadă nouă, se rupea un fuștel la scară, trebuia să-l înlocuiești că altfel nu mai putei urca în pod, să rumpe un picior la scaun, nu era scaune de-aieste de la nu știi ce firme, erau scaune de-acele cu picior de botă. Sau să rumpe la căruță de multe ori câte ceva, apoi nu era cu ce aduce fân, lemne...Atunci fiecare cât s-o priceput, unii mai bine, alții mai puțin, da fiecare o meșterit câte ceva, de nevoie, n-o avut altă posibilitate, cam toți bărbații o știut să facă câte ceva din lemn. Io când eram mic, stăteam lângă oamenii ăia bătrâni și eram foarte curios să văd până la sfârșit ce iese din palmele lor. Aveau niște palme mari, butucănoase și lucrau acolo cu răbdare și tăt ciopleu la tăietori cu săcurea sau cu barda și până la urmă modelau dintr-un lemn, făceau câte ceva, o piesă de căruță etc. Multe lemne le alejeu din pădure după forma lor de când erau crengi, deci ai văzut o creangă mai strâmbă, te-ai uitat la ram, ți-ai imaginat partea aia și bucata cam pentru ce ți-o trebuit ție acasă și ai tăiat-o, ai ciolpit-o și ai făcut.

Bunicu din partea tatei o lucrat cu pielea, o făcut hamuri pentru cai, cum erau atunci

multe perechi de cai. Cam asta e gena mea de la doi meșteșugari, de la buncii mei.

Am început să sculptez din plăcere. Când eram copil mi-o plăcut să meșteresc foarte mult. Am început cu jucării, săgeți etc. Apoi mi-o plăcut să sculptez. Mergeam pân pădure și aduceam câte o bârnă de paltin, cât o puteam aduce pe umăr pân omăt până-n jănunte. Și mă duceam aici la un domn care era tâmplar și scotea câte 2-3 scânduri din ele și făceam draperii. Am început cu draperii. La început nu am știut nici ce este o daltă în V. Acuma am ajuns să îmi fac sângur dălțile, le fac, le oțălesc, le călesc și le fac exact cum îmi trebe mie, așa, după mâna me și mă ajută foarte mult. Cu o daltă care ți-e după mână altfel lucră cu ie, îi mai ușoară ca o daltă scumpă.

O vreme a trebuit să renunț la sculptura cu draperii că nu puteai să trăiești din asta și nu îți dă nimeni să faci lucruri dacă nu ai un fel de prestanță. După ce faci o poartă, după ce faci o troiță lumea se uită, mai ales cum îs acuma sistemele astea online, putem să distribuim, să ne promovăm. Atunci era considerat chiar o pierdere de timp să te ocupi cu lucrări de astea, se făceau mai mult iarna, în nopțile lungi când nu prea aveai ce să faci. Primăvara aveai de mers la curățat terenul, la arat, la pus de cartofi etc. În fiecare etapă a anului există câte o muncă aferentă aceluși timp. Dacă nu îți cureți terenu de exemplu, o să ai frunze uscate în fân și nu l-a mânca vaca. De aceea, oamenii de aici nu o avut niciodată timp pentru vacanță, în fiecare perioadă a anului aveai ceva de făcut. Tâmplarii făceau și bani, care făceau uși, ferești, ce era nevoie. Dar la țară o fost o ordine foarte strictă, ori ai fost meseriaș, ori n-ai fost, n-ai putut fi undeva de nota 6-7, că n-ai fo bun. De aia, în satele din Maramureș, există 1-2 sculptori, 1-2 ceterași, un fierar-doi. Și la ceteraș, care o fo bun, o zâs bine din prima și l-o cunoscut lumea, o fo chemat la toate nunțile. Era un fel de selecție naturală, da dură. Dacă te-ai născut să sculptezi, să faci ceva, ai avut lucrări, dacă nu, nu. O fost destul de greu să îmi fac o cale în lucru ăsta. De aia o fost o perioadă când am vrut

Ioan Petric la Târgul de Turism al României, Romexpo 2025; foto: Marius MARIAN

să mă fac și eu șofer ca și tata. De fapt, am și lucrat o vreme. Nu m-am gândit că aș putea să devin meșter popular dintr-un hobby, că eu așa am considerat că e un hobby, n-am crezut că o să trăiesc din asta. Dacă Dumnezeu are un plan cu tine, până la urmă te duci în direcția aia unde trebe să îți preiei adevărata ta treabă că pe mine de exemplu, nimic nu m-o împlinit mai mult decât lucrurile astea, sufletește. Cum am început să sculptez porți?! Am lucrat la o femeie aici în sat, ceva finisaje interioare, și mi-o zis că ar vrea să-și facă o poartă mică, da simplă. Asta o fost acum vreo 17 ani. Tot am sunat, am întrebat prin Breb, prin satele din jur, să întreb cine ar putea să facă o poartă. Și n-am găsit, așa că m-am apucat eu. Am luat niște modele vechi, cu rozete, și am făcut. La început am făcut pentru prietenii di p-aicia di pân sat, oameni care m-o cunoscut. Pe aici prin Breb am câteva porți.

Până nu faci niște porți, nu te poți considera sculptor. Am făcut de toate, și mobilier bisericesc aici la noi la biserică, chiar și sculpturi figurative. Sculptura tradițională maramureșeană rămâne sfântă, asta nu se schimbă, simbolurile care se văd aproape pe toate porțile, funia în diferite forme, asta trebe să rămână neschimbată, așa trebuie duse lucrurile mai departe pentru că nu vrem să reinventăm poarta, din contră, caut motive, modelele cele mai vechi, numai că acum trebuie să și lămuresc oamenii, mai ales pe cei care îs mai pretențioși la modele și vor ce le place lor sau vor o poartă cum nu o mai avut nime niciodată. Asta ar însemna să mă abat cu totul de la modelul tradițional.

- Cum erau porțile mai demult și cum sunt cele de acum?

Porțile din satele Maramureșului istoric erau mai mici comparativ cu cele din zilele noastre, majoritatea erau cu 3 stâlpi, lucrate de bărbații gospodăriei, mai mult sau mai puțin sculptate cu creștături mai puțin adânci, cu forme florale sau astrale (soare, lună, stele), motive zoomorfe (șarpe, cocoș), om mergând cu vaca, se mai vedea și funia și rozeta care s-au evidențiat și a definit rânduiala porților din zilele noastre, funia e lucrată foarte expresiv în basorelief, este simbolul vieții, al continuității, spiralele funiei erau interpretate ca și zilele omului. Porțile din zilele noastre sunt mult mai mari pentru a nu obtura intrarea în curte a mașinilor și a utilajelor mari. De asemenea, au apărut și elemente noi printre modelele de funie, ca de exemplu lanțul din lemn care atâră în bucle, fusul cu zurgălău făcut la o mărime mai vizibilă este atârnat falnic de cununa porții, uneori și stema țării, pe funia răsucită. De jur-împrejurul stâlpilor groși se mai sculptează și ramura de stejar cu frunze și ghindă. În mare parte sunt păstrate modelele de bază care sunt pe toate porțile: colacul, pomul vieții, rombul, cruci drepte sau în formă de X, toate din funie. Printre motivele creștine avem peștele, simbolul cunoașterii între creștini, și multe forme încrestate, simetrice, lucrate cu migală pe fiecare scândură mai lată sau mai îngustă care alcătuiește ușile, atât cele mari, cât și cele mici ale porții.

Eu încerc să le spun oamenilor și poveștile locului și semnificația modelelor, așa cum o știu eu, și să îi fac să înțeleagă că aceste lucrări sunt niște mărturii sau niște martori aș putea spune pentru nemurirea neamului, că lemnul ăsta poate trăi mai mult decât mine.

- *Cum se procură lemnul în zilele de azi?*

- Demult, mergeau oamenii în pădure și băteau în lemn, după cum suna lemnul știa cam pentru ce să îl întrebuințeze. Acuma lemnul e cumpărat legal. Stejarul de la noi nu-i tare bun pentru sculptat, din cauză că e o zonă destul de stâncoasă și un stejar care crește într-o asemenea zonă e mai fibros și nu e potrivit pentru sculptat. Lemnul foarte mult te ajută sau te încurcă în ceea ce faci. Bătrânii spuneau că și lemnul-i ca și omul, sunt oameni prietenoși și oameni dugoși, aspri și nu te poți împrieteni cu ei. Se mai sculptează și în paltin, în tei, că sunt niște lemne mai moi. Poarta de stejar ține 200 de ani sau poate chiar mai mult, troița de stejar la fel.

- *Ce motive se mai sculptează pe porți?*

Motivul cel mai cunoscut în Maramureș este funia. Aceasta reprezintă viața, continuitatea, se spune că spiralele funiei reprezintă infinitul. Un stâlp de poartă clasic începe în partea de jos cu un semicerc, o încrângătură în două părți căreia i se spune pomul vieții, apoi se face funia în formă de romb, bătrânii îl numeau pe aici „fagure”. Pe porți găsim și multe caractere religioase, crucea în diverse forme, crucea dreaptă, crucea în formă de X, mai găsim peștele. Pe cele mai vechi porți erau motive zoomorfe, antropomorfe, „dinții de cal”, făcuți așa cu daltă rotundă, semirotundă, din punct în punct. Nemeșii, oamenii bogați de pe timpuri, aveau dreptul prin lege să aibă asemenea porți. Acuma poate să își facă oricine.

- *Ce înseamnă să fii meșter popular?*

- Pentru mine a fi meșter popular înseamnă o maturitate, un mod clar de a înțelege adevăratele valori tradiționale și totodată o formă de respect pentru strămoșii noștri. Prin lucrările pe care le fac în același mod (manual) trăiesc și simt osteneala și sacrificiul celor de dinaintea mea. Sculptura în lemn de stejar nu este ușoară, este nevoie de forță fizică, atenție mare și simț artistic, dar la sfârșitul unei zile de muncă, satisfacția mă face să uit de oboseală și a doua zi revin cu drag la treabă, pentru că sunt convins că bucuria va fi și mai mare la sfârșitul zilei. Lucrez cu plăcere, uit noțiunea timpului și când termin o lucrare mă bucur de admirația celor din jur. La sfîntirea unei troițe, când văd un sobor de preoți și câteva sute de oameni înconjurați pe lângă un lucru de-al meu, satisfacția este foarte mare. Asta înseamnă pentru mine a fi meșter popular.

- *Credeți că meșteșugurile sunt o carte de vizită pentru Breb, care este un sat turistic?*

- Încă de la bifurcația drumului de la intrarea în satul Breb, turiștii sunt întâmpinați de o mare și frumoasă poartă de lemn. Este primul semn că intră într-un sat unde meșteșugul,

tradiția și credința se împletesc precum funiile sculptate pe stâlpii robuști și masivi ai porților. Pe ulițele înguste se mai opresc pentru a admira arhitectura veche a caselor din bârne, a prispelor cioplite din topor, a gardurilor împletite în forma spicului de grâu din nuiele de alun, acoperite cu draniță din trunchiuri de brad. Oamenii de aici mânuiesc cu dibăcie unelte vechi, ascuțite și călite de fierari. Fiecare meșteșug se leagă de un alt meșteșug iar turiștii doresc să îi cunoască și pe acei oameni care fac diverse demonstrații în fața lor. Despre mine, pot spune că sunt o roțiță dințată care se învâрте în marele angrenaj al tradiției.

Ioan Petric în atelier; foto: Consiliul Județean Maramureș